

A brit Külügyminisztérium Politikai Hírszerző Osztályának bizalmas feljegyzése két román vezetővel folytatott beszélgetésről ^[1]

„Goga úr nyomtatékosan hangoztatta, hogy az egyesített Nagy-Romániában, amely az ő álma, a legteljesebb demokratikus intézményeknek kell uralkodniuk. Arra a kérdésre, hogy milyen lesz az egyesített Románia kormányának viszonya a nemzetiségekhez Erdélyben és máshol, szenvedélyesen és nyomtatékkal úgy válaszolt, hogy ezt a kijelentését nem sokkal később nyilvánosan is meg akarja ismételni: a legteljesebb kulturális, vallási és társadalmi autonómiát fogják garantálni a többi nemzetiségeknek, a székely megyék esetében közigazgatási autonómiát is.”

1918 elején a világháború még kétesélyesnek tűnt: az Egyesült Államok előző évi hadba lépése, anyagi ereje, technikai erőssége és emberanyaga ugyan előrevetítette az antant várható győzelmét, de a bolsevikok oroszországi hatalomátvétele, a Központi Hatalmakkal decemberben megkötött fegyverszünetük, majd a breszti béke az antant orosz szövetségét kiütötte, és ezzel a keleti fronton a harc megszűnt. Így tehát arra is volt esély, hogy a felszabaduló haderővel a németek a nyugati fronton a növekvő emberhiánnyal küzdő antant fölé kerekednek még az amerikai csapatok tömeges megérkezése előtt.

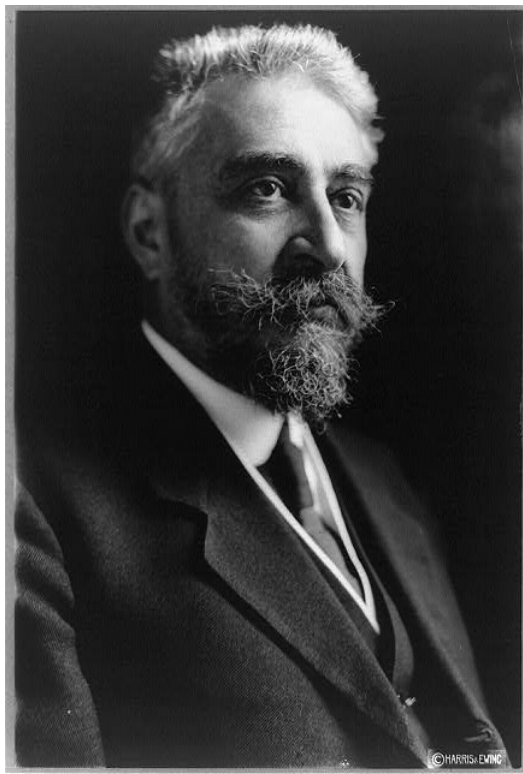
Lloyd George brit miniszterelnök^[1] úgy vélte, hogy amennyiben sikerülne különbékét kötni az Osztrák–Magyar Monarchiával, az megpecsételné Németország sorsát és meghozná vereségét. Ezen politika jegyében a brit Háborús Kabinet dél-afrikai búr tagja, *Smuts tábornok*^[2] 1917. december 18–19-én Genfben titkos tárgyalásokat folytatott gróf *Mensdorff*, volt londoni osztrák–magyar nagykövettel.^[3] Különbéke esetén brit részről a Monarchia megmaradását, sőt területi megnövekedését helyezte kilátásba. *Károly* osztrák császár–magyar király viszont általános békére törekedett, és a majdani békekonferencián ígért diplomáciai támogatást Németország hatalmának korlátozására, elsősorban az Elzász–Lotaringiára vonatkozó francia igények tekintetében. 1918 márciusában azonban az osztrák–magyar kormány – mindent egy lapra: a német győzelemre föltéve – a tárgyalásokat megszakította. Ekkor a német részről is szított oroszországi szociális forradalmakra adott válaszként a brit kormány és szövetségesei az ellenség belső aláaknázását tűzték ki célul. A Habsburg Monarchia helyzetükkel elégedetlen nemzetiségeinek függetlenségét kínálva remélni lehetett valamiféle „nemzeti forradalom” kitörését, minimálisan pedig az osztrák–magyar hadsereg fegyelmének megrendülését, és ezzel Németország megfosztását első számú szövetségésétől. Az olasz fronton sok millió röplappal meginduló pszichológiai hadviselés^[4] alátámasztására 1918. februárban *Lord Northcliffe* sajtómágnás^[5] vezetésével propaganda-minisztériumot (*Department of Propaganda*) hoztak létre, az előző évben megszervezett politikai hírszerzőhivatalt pedig kibővítették, és *Political Intelligence Department* néven a Külügyminisztériumhoz csatolták. Elemzések és memorandumok készítése mellett számos nyílt és fedett csatornán gyűjtötték az információkat az ellenségről, annak gyenge pontjairól.^[6] Így született meg az új hírszerzőhivatalban két román emigráns meghallgatásáról készült, az alábbiakban közölt jelentés. A román részről előadottak történelmi előzményei a következők. (Lásd az 1. számú dokumentumot!)

I. Károly román király portréja
Festő: George P. A. Healy, 1873 ^[2]

Ismeretes, hogy az 1878-ban, a berlini kongresszuson török vazallusból független államként elismert és 1881-ben *Hohenzollern-Sigmaringen Károly*^[7] jogára alatt királlyá vált Romániában egyre erősödött az akkor már 56%-ban román többségű Erdély és a Partium megszerzésének a vágya.^[8] Ennek azonban a politikai és katonai erőviszonyok alapján az osztrák–magyar nagyhatalom ellenében semmi esélye nem volt – hacsak egy általános európai háborúban a Monarchia nem szenved teljes vereséget. Ráadásul 1883-tól Romániát titkos szövetség kapcsolta a német–olasz–osztrák–magyar Hármasszövetséghez. A világháború 1914. júliusi kitörésével azonban elérkezett a kedvező pillanat a román irredenta álmok megvalósulásához. Károly király szándékával ellentétben Románia nem csatlakozott a Központi Hatalmakkhoz (a szerződés is csak a Monarchia megtámadása esetén írta ezt elő) és a semlegességet választotta azzal a szándékkal, hogy alkalmas időben a többet ígérő táborhoz csatlakozva valósítsa meg területi igényeinek legalább egy részét. Oroszország már a háború elején felkínálta Romániának Erdélyt, amennyiben az csatlakozik az Antant Hatalmakkhoz.

Noha a brit kormány csak 1918 nyarán tette hadicéljává az Osztrák–Magyar Monarchia nemzetiségi alapon történő felosztását,^[9] Románia hadba lépése fejében már 1915. júliusban elfogadta Erdély Romániához csatolásának az elvét. Akkor a gorlicei áttörés és Oroszország jelentős katonai visszavonulása nyomán Románia kihátrált az antanttal kötendő politikai és katonai egyezmény alól, de az oroszok 1916. nyári sikeres Bruszilov-offenzívája után *Ion I. C. Brătianu*^[10] román miniszterelnök és a négy antant nagyhatalom bukaresti követe augusztus 17-én megkötötte a titkos bukaresti szerződést. Ez az azonnali hadba lépés fejében minden román területi igényt kielégített, vagyis Erdély mellett Kelet-Magyarország jelentős részét, a Bánát és Bukovina egész területét Romániának ígérte, tehát sok millió nem román is.^[11]

Ion I. C. Brătianu
Harris & Ewing Collection

1917. augusztus 27-én éjszaka, jó félórával a hadüzenet bécsi átadása előtt, egy katonailag jól előkészített román támadás indult meg egyszerre az összes erdélyi szorosban. A határt védő kis létszámú magyar erők csak lassítani, de megállítani nem tudták az ellenséget, aki elfoglalta Csík és Háromszék vármegyék területét, hatalmas menekültáradatot indítva el ezzel. A német csapatokkal megerősített osztrák–magyar erők szeptember elején ellentámadást indítottak. Hátszegnél nagy győzelmet arattak, visszafoglalták Nagyszeben, október 9-én pedig bevonultak Csíkszeredába. A *Mackensen*[12] német tábornok által irányított hadseregcsoport kiszorította a román csapatokat Erdélyből, majd december 6-án elfoglalta a román fővárost. A kormány és a királyi udvar Iași-ba (Jászvásár) menekült. A Szovjet-Oroszország és a Központi Hatalmak között 1918. március 3-án megkötött breszti béke nyomán Románia helyzete kritikusra fordult, ezért 1918. május 7-én Bukarestben békét kötött ellenfeivel.[13] Ezzel a különbékével viszont érvényét veszítette az 1916-os titkos szerződés.

Octavian Goga

Az Ausztria-Magyarországgal folytatott különbéke-tárgyalások meghiúsulása után született meg Londonban a döntés, amit augusztus 13-án nyilvánosságra is hoztak: „*Őfelsége Kormánya elismeri [...] a Csehszlovák Nemzeti Tanácsot, mint a csehszlovák nemzeti érdekek legfelsőbb szervét és a jövő csehszlovák kormány jelenlegi letéteményesét.*”[14] Ez volt a történelmi Magyar Királyság felosztásának a kezdete, ami elszakadásra biztatta a magyarországi szlovákokat. Az Erdélyre, illetve a Magyarország keleti részeire vonatkozó román igények kérdésével brit részről a háború utolsó hónapjaiban kormány szinten nem foglalkoztak, de a Monarchia felosztásának hívei továbbra is a román többségű területek Romániához csatolásával számoltak. Ilyen előzmények után került sor Octavian Goga[15] és egy emigráns társa londoni meghallgatására 1918. szeptember 25-én.

Dokumentum:

Brit jelentés az Octavian Gogával folytatott beszélgetésről[16]

London, 1918. szeptember 25.

Szeptember 21-én, szombaton két erdélyi vezető, Octavian Goga és Bocu[17] urak érkeztek országunkba, miután Moldvából Oroszországon keresztül álrühában elmenekültek, s öt héten át izgalmas kalandokon mentek át. Goga úr jól ismert költő és drámaíró. Ő vitte az egyik legkiemelkedőbb szerepet a magyarországi román mozgalomban az elmúlt évtizedben. Közvetlenül a háború kitörése előtt Romániába ment, és ott együttműködött Take Ionescu[18] és Filipescu[19] urakkal, valamint más intervencionistákkal, Románia háborúba történő belépését követelve. Amellett, hogy támogatta ezt a nemzeti mozgalmat, nem kötelezte el magát egyetlen romániai hagyományos politikai párt mellett sem, ezért úgy tekinthetünk rá, mint a romániai politika pártatlan kritikusra, miközben egyedülálló ismeretei vannak a magyarországi román politika helyzetéről. A Goga és Bocu urak által kifejtettekről e beszélgetés során készített feljegyzések megörökítésre érdemesek.

1. Az Ausztria–Magyarországon tapasztalható helyzet

1917 folyamán Goga úr és az ő Kijevben működő erdélyi szervezete titkos összeköttetést létesített magyarországi néptestvéreivel, így meglehetősen szoros kapcsolatban maradt velük, s nyomon tudta követni helyzetük változását. Megerősíti azt a tényt, hogy az osztrák–magyar hadseregben nagy a háborús kimerültség. Számos lázadásról beszélt, amelyek a különböző ezredekben lángoltak fel, az ezekre vonatkozó információk már beérkeztek. [Feltehetőleg Londonba – J. G.] Arról is tájékoztatott bennünket, hogy igen sok katona – hogy mennyi, azt nem tudja megmondani – tartozik egy „szeptemberiek” nevű titkos szervezethez, amelynek jelszava: „*Nem harcolunk tovább szeptember végéig!*”. Ausztria–Magyarország minden részén terjed a banditizmus. Erdélyben sok szőkevény bevette magát a hegyekbe és ott betyárként él, de a kormány képtelen arra, hogy leszámoljon velük a rendes csendőrség segítségével. Azt mondják, hogy gépfegyverek is vannak, és számuk Goga úr szerint Erdélyben eléri a 200 ezret. (Ez teljességgel hihetetlen adatnak tűnik, de Goga úr ragaszkodott hozzá – Jones ezredes [feltehetőleg a kihallgató és a feljegyzést készítő – J. G.] megjegyzése.)

A magyar kormány megkettőzte a románok elnyomását. A román határ mentén húzódó övezetben megszüntették a román iskolákat. Másol az elemi iskolákat ugyan nem törölték el, de az összes iskolát és a teológiai szemináriumokat szigorú ellenőrzés alá helyezték, és minden lehetőséget megtesznek azért, hogy azokat a magyar propaganda eszközeivé tegyék. Az aradi és a karánsebesi egyházkerületi gyűléseken megjelentek a magyar kormány megbízottjai is, de a román egyházi képviselők visszautasították, hogy engedélyezzék azok részvételét, hiszen ez saját alkotmányuk megsértése lenne. Megtagadták, hogy ilyen körülmények közepette a gyűléseket lefolytassák.

Goga úr nem tudott felvilágosítást adni a többi erdélyi vezető hollétéről, Maniu[20] kivételével. Jelentések érkeztek, hogy utóbbinak sikerült kijutnia Svájcba, de Goga határozottan állítja, hogy Maniu az olasz fronton van, ahol jelentős számú erdélyi egység kerül bevetésre.

2. A helyzet Romániában

Goga úr néhány jellegzetes példával illusztrálta, hogy lași [a király és a kormány ideiglenes székhelye – J. G.] lakossága milyen nyíltan kimutatja a németek iránt érzett gyűlöletét és irántuk tanúsított engedetlenségét. A rikkancsúik minden alkalmat megragadnak, hogy hangosan kiabálják „*A németek nagy veresége*”, „*Bevették Szófiát*” és így tovább, s a lakosság támogatja őket. Az emberek egységesen elutasítják, hogy a bukaresti békét[21] bármilyen módon állandónak tekintsék, és el annak szánva arra, hogy mihelyt az első lehetőség adódik arra, Románia ismét belépjen a háborúba. Erre való tekintettel a szövetségeseknek minden balkáni katonai mozdulatát és a forradalmi hangulat ausztria–magyarországi erősödését a legnagyobb érdeklődéssel követik. A hiba ellenére, amit Averescu tábornok[22] elkövetett, amikor belement a béketárgyalásokba, ő változatlanul nemzeti hősnak tekintik. Mint politikai vezérnek nincs jelentősége, és pártja, az ún. „Liga Poporului” csak kevés és értéktelen politikust tud sorába. De a hadsereg zöme, a tiszték és a legénység is, elfogadják vezetését bármilyen kísérlet esetén, ami a németek kiverésére irányul. Az orosz kormányokra, mind a régi rezsimre, mind pedig a bolsevikokéra úgy tekintenek, mint akik elárulták Romániát, és ezért azokat közmegejtésűjű, úton-útfélen szidalmazzák őket, de Goga úr tagadta, hogy a román parasztek között alapvető gyűlölet élne az orosz nép iránt. Az orosz bolsevik politika törvénytelenége és eredménytelen volta undort kelt, mindazonáltal egy másfajta bolsevizmus jelen van a tudatukban. El vannak szánva arra, hogy az első kínálkozó alkalommal, ha lehet, úgy békés eszközökkel, ha nem, akkor forradalom útján, végrehajtsák a legteljesebb agrár- és választási reformot. Tudják, hogy Marghilomantól[23] semmit sem várhatnak. Egy ilyen politikai mozgalom csírája a besszarábiai és az erdélyi politikai vezetők között található, akik egymással szoros kapcsolatban állnak, de ezt támogatná Románia lakosságának túlnyomó többsége. Goga úr azt gondolja, hogy a román politikai élet újjászervezése a régi politikai pártkereteken belül teljességgel ki van zárva. Minden a parasztek és azok vezetőinek a bölcsességétől függ. Reméli, hogy mindez egy békés forradalomhoz fog vezetni. Ez elkerülhetetlenül be fog következni a németek kiűzése után.

Goga úr nyomatékosan hangoztatta, hogy az egyesített Nagy-Romániában, amely az ő álma, a legteljesebb demokratikus intézményeknek kell uralkodniuk. Arra a kérdésre, hogy milyen lesz az egyesített Románia kormányának viszonya a nemzetiségekhez Erdélyben és máshol, szenvedélyesen és nyomatékkal úgy válaszolt, hogy ezt a kijelentését nem sokkal később nyilvánosan is meg akarja ismételni: a legteljesebb kulturális, vallási és társadalmi autonómiát fogják garantálni a többi nemzetiségnek, a székely megyék esetében közigazgatási autonómiát is. Ő erősen ellenezné – s úgy gondolja, nemzetének egész közvéleménye mögöttes áll e tekintetben –, ha a románok megpróbálnák, hogy az Erdélyben élő magyarokra vagy németekre ráerőszakolják mindazokat a bénító megkötöttségeket, amelyeket mindeddig a magyar kormány alkalmazott a románokkal szemben.

Goga úr sokszor találkozott Masaryk professzorral,[24] amikor együtt voltak Oroszországban. Szeptember 29-én, vasárnap átmegy Párizsba, és ott Lucaciu atyával[25] együtt feltehetőleg vezető szerepet fog játszani az erdélyi új Román Nemzeti Tanács létrehozásában. Tisztában van egy jövőre vonatkozó gyakorlati politikai program kidolgozásának jelentőségével, más ausztria–magyarországi nemzetiségek képviselőivel egyetértésben.

3. Az oroszországi helyzet

Goga és Bocu uraknak öthetes vándorlásuk során sok alkalmuk volt megfigyelni a bolsevik kormány népszerűtlenségét az orosz paraszti lakosság körében. Ami a bolsevik vezetőket illeti, néhány szórakoztató történetet meséltek azok naivításáról. Az egyik bolsevik komisszár, Schwab úr esetében például elég volt azt kijelenteni, hogy ők román bolsevik elvtársak, és azonnal meghívták őket a miniszteri luxusonatba. Gogák határozottan ragaszkodtak ahhoz az állításukhoz, hogy miközben a lakosság körében a bolsevik rezsim veszt népszerűségéből, a forradalom egészében véve fennmarad. Bármilyen történjen, a parasztek el vannak szánva arra, hogy a földet megtartsák. A szövetségesek [tehát az antant hatalmak és az Egyesült Államok – J. G.] ügyére nézve nagy kár származik abból Oroszországban, hogy a németek mindenfelé azt terjesztik, s a parasztszág nagy része ezt el is hiszi, hogy a szövetségesek vissza akarják állítani a cárizmust. Goga úr sürgetőleg hívta fel a figyelmünket arra, hogy véleménye szerint a szövetségeseknek kategorikusan meg kell cáfolni ezeket a híreszteléseket, és biztosítani kell a parasztszágat, hogy ügyükkel a legteljesebb mértékben együttérezzenek.

Jelzet: Public Record Office [London], F[oreign] O[ffice] 371/3133, No. 166, illetve CAB 24/65 –

[1] David Lloyd George (1863–1945) brit politikus, 1916–1922 között Nagy-Britannia miniszterelnöke.

[2] Jan Christian Smuts (1870–1950) dél-afrikai búr politikus, brit marsall, 1919–1924 és 1939–1948 között a Dél-Afrikai Unió miniszterelnöke, 1917–1919-ben a Brit Birodalmi Háborús Kabinet tagja.

[3] Albert von Mensdorff-Pouilly-Dietrichstein (1861–1945) osztrák–magyar diplomata, 1904 és 1914 között a Monarchia nagykövete a St. James udvarnál. A tárgyalást Smuts jelentése alapján ismerteti JESZENSZKY GÉZA: *Az elveszett presztízs. Magyarország megítélésének megváltozása Nagy-Britanniában (1894–1918)*. Bp., 1994, 302–306.

[4] MARK CORNWALL: *The Undermining of Austria-Hungary: The Battle for Hearts and Minds*. London, 2000.

[5] Alfred Charles William Harmsworth, Northcliffe első vikomtja (1865–1922), brit sajtómágnás.

[6] A Propagandaminisztérium működésének meglepően hiteles egykorú krónikája SIR CAMPBELL STUART: *Secrets of Crewe House. The Story of a Famous Campaign*. London, 1920; HENRY WICKHAM STEED: *Through Thirty Years. A Personal Narrative*. 2. kötet, London – New York, 1924, 185–206. A *Political*

Intelligence Department tárgyilagosságot bemutatása HUGH AND CHRISTOPHER SETON-WATSON: *The Making of a New Europe. R. W. Seton-Watson and the Last Years of Austria-Hungary*. London, 1981, 252–254.

[7] Hohenzollern-Sigmaringen Károly (1839–1914) I. Károly néven 1881-től 1914 uralkodott Romániában.

[8] JANCÓS BENEDEK: *A román irredentista mozgalmak története*. Bp., 1922, Attraktor Kiadó, 2004.

[9] JESZENSZKY GÉZA: *A brit külpolitika útja Ausztria-Magyarország felbomlásához*. Várható megjelenése a *Századok* c. folyóirat 2019. 1. számában.

[10] Ion I. C. Brătianu (1864–1927) befolyásos román politikus, öt alkalommal (1909–1910, 1914–1918, 1918–1919, 1922–1926, 1927) miniszterelnök.

[11] GALÁNTAI JÓZSEF: *Az első világháború*. Bp., 1980, 304.; H. AND C. SETON-WATSON: i. m. 177.; HERCEGH GÉZA: *A szarajevói merénylettől a potsdami konferenciáig. Magyarország a világháborús Európában 1914–1945*. Bp., 1999, 55–56. A Bukarestben aláírt titkos szerződés szövegét közli SZTÁRAY ZOLTÁN: *A bukaresti titkos szerződés. Hogyan adták el Erdélyt az antant hatalmak? Új Látóhatár*, 1980. 1. sz., 3–8.

[12] August von Mackensen (1849–1945) porosz királyi katonatiszt, majd német császári tábornagy.

[13] NAGYBACZONI NAGY VILMOS: *A Románia elleni hadjárat 1916–1917*. Bp., 1922.

[14] H. AND C. SETON-WATSON: i. m. 294–295.

[15] Octavian Goga (Resinár/Răşinari, Szeben vármegye, 1881. április 1 – Csucs/Ciucea, 1938. május 7.) román költő, drámaíró, antiszemita politikus, miniszter (1919–1920, 1926), a Román Királyság miniszterelnöke (1937–1938) volt. Egyetemi tanulmányait a budapesti egyetem bölcsészeti karán és Berlinben végezte. 1906–1909 között az ASTRA erdélyi román kulturális és irodalmi egyesület titkára, emellett 1907-től hét évig ő volt a *Ţara Noastră* című hetilap szerkesztője. A magyar nemzetiségpolitikát élesen bíráló cikkei miatt rövid börtönbüntetésre ítélték, amit a szegedi Csillagbörtönben államfogyként kényelmes körülmények közepette töltött le. Goga jelentős műfordító is volt, fordította Petőfit, Adyt, sőt, az ő nevéhez fűződik *Az ember tragédiájának* román fordítása is. 1913-ban személyes barátságot kötött Ady Endrével, annak halála után megvásárolta az Ady-házaspár csucsai kastélyát. 1914-ben Goga Bukarestbe költözött, és élénk tevékenységet fejtett ki Romániának az antant melletti hadba lépése érdekében. 1919-ben a Román Nemzeti Tanács tagjaként részt vett a párizsi béketárgyalásokon. 1919 és 1926 között különféle tárcákat betöltő miniszter volt, 1937. december – 1938. február között miniszterelnök. Több zsidóellenes törvény mellett nevéhez fűződik a romániai zsidók állampolgárságtól való megfosztása.

[16] A szerző saját fordítása.

[17] Valószínűleg Sever Bocu (1874–1951) román politikusról, publicistáról van szó.

[18] Take Ionescu (1858–1922) román liberális, majd konzervatív, antantpárti politikus, 1920–1921-ben Románia külügyminisztere, majd néhány hónapon át miniszterelnöke.

[19] Eldönthetetlen, hogy az utalás Nicolae Filipescu (1862–1916), 1910–1912-ben konzervatív párti hadügyminiszterre vagy annak fiára, Grigore N. Filipescu (1886–1938) újságíró és politikusra vonatkozik-e.

[20] Luliu Maniu (1873–1953) erdélyi román jogász, politikus, a magyar Országgyűlésben Maniu Gyula néven 1906–1910-ben képviselő. 1919 és 1938 között a román parlament tagja, 1928 és 1933 között három alkalommal volt Románia miniszterelnöke. A kommunista hatalomátvétel után koholt vádakkal bebörtönözték, a máramarosszigeti börtönben halt meg.

[21] Az 1918. május 7-én Bukarestben a Központi Hatalmakkal aláírt különbéke.

[22] Alexandru Averescu (1859–1938) román tábornok (1930-tól marsall), 1918. január – március között, majd 1920–1921, és végül 1926–1927 között miniszterelnök.

[23] Alexandru Marghiloman (1854–1925) konzervatív párti román politikus, 1918. május és október között Románia miniszterelnöke.

[24] Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937) cseh filozófus és szociológus egyetemi tanár, 1891 és 1914 között a Reichsrat, a Birodalmi Tanács tagja. Emigrációba vonulva a Cseh Nemzeti Tanács vezetője, 1918. novemberől haláláig a Csehszlovák Köztársaság elnöke.

[25] Vasile Lucaci (1852–1922) görög katolikus pap, a magyar, majd később a román parlament képviselője volt. A magyarországi románokkal szembeni politikát élesen bíráló 1892-es Memorandum aláírói közé tartozott, emiatt 1894-ben öt évi államfogságra ítélték, de egy év letöltése után amnesztiával szabadult.

Címkék:

[Románia](#) ^[4]

[Erdély](#) ^[5]

[Anglia](#) ^[6]

[Osztrák–Magyar Monarchia](#) ^[7]

[Oroszország](#) ^[8]

[I. világháború](#) ^[9]

[hírszerzés](#) ^[10]

[kisebbségpolitika](#) ^[11]

Kiadás: 18. évfolyam (2018) 4. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/a-brit-kulugyminiszterium-politikai-hirszero-osztalyanak-bizalmas-feljegyzese-ket-roman-vezetovel>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/a-brit-kulugyminiszterium-politikai-hirszero-osztalyanak-bizalmas-feljegyzese-ket-roman-vezetovel>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/george_healy_-_carol_i.jpg

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/octavian_goga_-_2.jpg

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/romania>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/erdely>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/anglia>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/osztrak-magyar-monarchia-0>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/oroszország>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/i-vilaghaboru>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hirszertes>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kisebbségpolitika>